ภาวะทุพพลภาพในผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย

นางสาวนิสากร กรุงไกรเพชร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-677-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1 ก.พ. 2549

2179566(1

DISABILITY STATUS AMONG ELDERLY LIVING IN CENTRAL REGION OF THAILAND

Miss Nisakorn Krungkraipetch

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Community Medicine
Department of Preventive and Social Medicine
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1997

ISBN 974-637-677-2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ภาวะทุพพลภาพในผู้สูงอายุไทยที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย

โดย นางสาวนิสากร กรุงไกรเพชร

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์นายแพทย์บดี ธนะมั่น

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ไพบูลย์ โล่ห์สุนทร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์บดี ธนะมั่น)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวเพียงแผ่นเดียว

นิสากร กรุงไกรเพชร : ภาวะทุพพลภาพในผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลาง ของประเทศไทย
(DISABILITY STATUS AMONG ELDERLY LIVING IN CENTRAL REGION OF THAILAND)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.นพ.บดี ธนะมั่น, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ศ.นพ.ภิรมย์ กมลรัตนกุล
81 หน้า. ISBN 974-637-677-2

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความชุก ลักษณะ ตลอดจนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะทุพพลภาพ ของประชากรสูงอายุที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลาง ของประเทศไทย จำนวน 723 คน เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม ระหว่างเดือนสิงหาคม– ธันวาคม 2540

ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนของผู้สูงอายุหญิงต่อเพศชายเป็น 1.3:1 มีอายุระหว่าง 60-96 ปี เฉลี่ย 69.89 ปี ความชุกของภาวะทุพพลภาพระยะยาว 26.4% โรค/ความพิการที่มีความสัมพันธ์กับภาวะทุพพลภาพระยะยาวได้แก่ ข้อ อักเสบ โรคตา หูตึง อัมพาต และเบาหวาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะทุพพลภาพระยะยาว คือ อายุ การอ่านออกเขียนได้ สถานะการทำงาน เมื่อนำปัจจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์ถดถอย พบว่า ปัจจัยที่ยังคงมีความสัมพันธ์อยู่ คือ อายุ และสถานะการทำงาน ความชุกของภาวะทุพพลภาพ จากการประเมินการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานเท่ากับ 12.9% โดย 2.8% มีระดับรุนแรงปานกลางถึงพึ่งพาทั้งหมด กิจกรรมที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด ได้แก่ การขึ้นบันได(19.8%) รองลงมา คือ การลุกจากเตียง (7.9%) การเข้าใช้ห้องสุขา (4.4%) การแต่งตัวสวมใส่เสื้อผ้า (4.4%) ผู้สูงอายุร้อยละ 8.2 และร้อยละ 25.7 ไม่สามารถกลั้นอุจจาระได้ และไม่สามารถกลั้นปัสสาวะได้ ตามลำดับสำหรับกิจกรรมในกิจวัตรประจำวันเชิงปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิต ที่ต้องการความช่วยเหลือ ได้แก่ การประกอบอาหาร(49%) การใช้บริการรถสาธารณะ (39.1%) การใช้จ่ายเงิน (19.8%) การเดินนอกบ้านไกลๆ (10.2%)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคะแนน บาร์เธล เอดีแอล คือ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การอ่านออกเขียนได้ และ สถานะการทำงาน เมื่อนำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่ยังคงอยู่ในสมการ คือ อายุ เพศ การอ่านออกเขียนได้ และสถานะการทำงาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคะแนนจุฬา เอดีแอล คือ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การอ่านออกเขียนได้ และสถานะการทำงาน เมื่อนำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่ยังคงอยู่ในสมการ คือ อายุ การอ่านออกเขียนได้ และสถานะการทำงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม ลายมือชื่อนิสิต นิสากร กรุงไกรเพชร
สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2540 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

3970847430 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE
KEY WORD:
DISABILITY STATUS / ELDERLY / CENTRAL REGION

NISAKORN KRUNGKRAIPETCH : DISABILITY STATUS AMONG ELDERLY LIVING IN CENTRAL REGION OF THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. DR. BODI DHANAMUN, THESIS CO-ADVISOR : PROF. DR. PIROM KAMOL-RATANAKUL, 81 pp. ISBN. 974-637-677-2.

This descriptive study aimed to explore prevalence, types and factors related to disability among the elderly living in the central region of Thailand. The sample size was 723. The interview survey was conducted, using questionnaires, between August and December 1997.

The results showed that the sample had the female-male ratio of 1.3:1, and the mean age was 69.98 years old, ranging from 60 to 96. Prevalence of long-term disability was 26.4%. Diseases/handicaps associated with long-term disability were osteoarthritis, eye diseases, deaf, paralysis and diabetes millitus. In bivariate analysis, long-term disability were found associated with age, literacy and working status. Only age and working status were retained in a multiple logistic regression model. Prevalence of basic Activity of Daily Livings (BADLs) disability was 12.9%. Some 2.8 percent were moderately severe disable or totally disable. Activities of which help was most needed included ascending/descending stairs (19.8%), getting out of bed (7.9%), going to and using toilet (4.4%) and dressing oneself (4.4%). Some 8.2 percent and 25.7 percent of the sample had fecal and urinary incontinence, respectively. In contrast, activities of which help in instrumental Activity of Daily Living (IADLs) were cooking (49%), the use of public transport (39.1%), using money (19.8%) and walking out door (10.2%).

Factors associated with unadjusted Barthel ADL score were age, sex, marital status, education level, literacy and working status. After statistical adjustment using multiple linear regressions, age, sex, literacy and working status were kept in the final model. Factors associated with unadjusted Chula ADL score were age, marital status, education level, literacy and working status. The multivariate analysis indicated the significance of only three factors age, literacy and working status.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม ลายมือชื่อนิสิต นิสากร กรุงไกรเพชร

สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ปีการศึกษา 2540 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ
กิตติกรรมประกาศ..... ฉ
สารบัญ..... ช
สารบัญตาราง..... ฌ
สารบัญแผนภูมิ..... ฎ
บทที่
1. บทนำ.....1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1
คำถามของการวิจัย.....5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....5
สมมุติฐานการวิจัย.....5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....6
ตัวแปร.....6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....6
ข้อจำกัดของการวิจัย.....7
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....8
2. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....9
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....9
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะทุพพลภาพ และกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน.....18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....25
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....32
รูปแบบการวิจัย.....32
ประชากรและตัวอย่าง.....32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....36

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....39
หมวดที่ 1 ข้อมูลประชากร.....40
หมวดที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะทุพพลภาพระยะยาว.....43
หมวดที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน.....50
5. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....57
สรุปผลการศึกษา.....57
อภิปรายผลการศึกษา.....59
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....65
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....65
รายการอ้างอิง.....67
ภาคผนวก.....73
แบบสอบถาม.....74
ประวัติผู้วิจัย.....81

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่ **..หน้า**

1.1 ร้อยละของการคาดประมาณจำนวนประชากรสูงอายุในระดับต่างๆ.....1
1.2 อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดรวม และจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2533-2568.....2
3.1 จำนวนชุมรุมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง.....33
4.1 จำนวน ร้อยละของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลาง.....40
จำแนกตามข้อมูลประชากร.....
4.2 จำนวน ร้อยละของอายุ สถานภาพสมรส ของผู้สูงอายุจำแนกตามเพศ.....42
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับภาวะทุพพลภาพระยะยาวในผู้สูงอายุที่อาศัยใน...43
เขตจังหวัดภาคกลาง จำแนกตามโรค/ปัญหาสุขภาพและความพิการ.....
4.4 โรค ปัญหาสุขภาพ ความพิการที่มีความสัมพันธ์กับภาวะทุพพลภาพระยะยาว.....44
ของผู้สูงอายุ.....
4.5 จำนวน ร้อยละของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลางที่ใช้กายอุปกรณ์.....45
4.6 จำนวน ร้อยละของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลางที่มีภาวะทุพพลภาพ.....46
ระยะยาว จำแนกตามความรุนแรงของภาวะทุพพลภาพ.....
4.7 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมกับ.....47
ภาวะทุพพลภาพระยะยาว.....
4.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะทุพพลภาพระยะยาวในผู้สูงอายุไทยที่อาศัย.....48
ในเขตจังหวัดภาคกลางโดยการวิเคราะห์ถดถอยแบบลอจิสติก.....
4.9 โรค ความพิการที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะทุพพลภาพระยะยาวในผู้สูงอายุ.....49
ไทยที่อาศัยในเขตจังหวัดภาคกลาง โดยการวิเคราะห์ถดถอยแบบลอจิสติก.....
4.10 จำนวน ร้อยละของคะแนนการประเมินความสามารถในการทำกิจกรรมขั้นพื้นฐาน.....50
ของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดภาคกลาง.....
4.11 จำนวน ร้อยละ ของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดภาคกลาง จำแนกตามระดับ.....51
การพึ่งพาในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน.....
4.12 ร้อยละของระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ.....52
จำแนกตามกิจกรรม.....
4.13 ร้อยละของระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเชิงปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิต..52
จำแนกตามกิจกรรม.....
4.14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของ.....53
ผู้สูงอายุ ตามปัจจัยประชากร.....

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.15 โรค ความพิการที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน.....54
ขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ.....
4.16 โรค ความพิการที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน.....55
เชิงปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ.....
4.17 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน.....55
ของผู้สูงอายุ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน.....
4.18 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเชิงปฏิบัติ.....56
เพื่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ **หน้า**

2.1 consequence of disease.....19

3.1 แผนภูมิการสุ่มตัวอย่าง.....34

4.1 จำนวน และร้อยละ ของผู้สูงอายุที่มีภาวะทุพพลภาพระยะยาว จำแนกตาม....44
จำนวนโรค และความพิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย